

Громадська організація «Центр транскордонного співробітництва»

ЗВІТ

**за результатами соціологічного дослідження
«Оцінка існуючої ситуації у сфері регіональної професійної освіти в аграрному
секторі в Україні» (анкета №2)**

Опитування проводилось в рамках проекту «Сприяння регіональній професійній освіті у сфері сільського господарства та розвитку сільських територій в країнах Східного партнерства», який реалізується ГО «Центр транскордонного співробітництва» (м. Чернігів, Україна) у партнерстві з ГО «Центр розвитку міжнародного бізнесу та сприяння інвестуванню» (м. Батумі, Грузія) та ГО «Прорегіональне співробітництво» (м. Бельці, Молдова). Проект отримує підтримку через схему регрантингу Форуму громадянського суспільства Східного партнерства та фінансується Європейським Союзом в рамках його підтримки громадянського суспільства в регіоні. У рамках схеми регрантингу Форум громадянського суспільства Східного партнерства підтримує проекти своїх членів, які сприяють досягненню місії та цілей Форуму. Загальна сума для конкурсу 2018 року складає 250 000 євро. Гранти доступні для ОГС країн Східного партнерства та країн ЄС. Основними напрямками підтримки є демократія та права людини, економічна інтеграція, навколишнє середовище та енергетика, контакти між людьми, політика в галузі соціальної та трудової політики.

Чернігів 2018

ЗМІСТ

Загальні відомості про дослідження	3
Загальні відомості про респондентів	4
Як би Ви загалом оцінили рівень/якість освітніх програм у секторі сільського господарства, що надаються місцевими професійно-технічними навчальними закладами та освітніми центрами за шкалою від 1 до 5?	5
Оцініть корисність теоретичних знань, отриманих в професійно-технічному навчальному закладі у процесі професійної підготовки	5
Оцініть професійні програми та навчальний процес у закладі, де Ви навчались або навчаєтесь, за шкалою від 1 до 5 ..	6
Оцініть за шкалою від 1 до 5 ставлення до професійно-технічних навчальних закладів/навчальних центрів	6
Оцініть за шкалою від 1 до 5 професіоналізм вчителів/викладачів професійно-технічних навчальних закладів/навчальних центрів, де Ви навчаєтесь (або навчались)	7
Оцініть за шкалою від 1 до 5 практичні заняття у професійно-технічних навчальних закладах/освітньому центрі, де Ви навчаєтесь або навчались	7
Чи проходили Ви стажування/професійні тренінги під час навчання?	8
Якщо Ви відповіли «Так» на вищезазначене питання, будь-ласка, опишіть свій досвід стажувань	8
Оцініть за шкалою від 1 до 5 практичні заняття, організовані професійно-технічними навчальними закладами/освітніми центрами з компаніями-партнерами відповідно до вказаних критеріїв	8
Чи брали Ви участь в будь-яких міжнародних програмах обміну (як під час навчання, так і після закінчення навчання)?	9
Яким найбільш корисним речам Ви навчились в професійно-технічному навчальному закладі/освітньому центрі?	9
Назвіть професійні навички у сфері сільського господарства, які вважаються важливими, але частково або взагалі не передбачені професійно-технічним навчальним закладом/освітнім центром	10
На основі Вашого (або Ваших знайомих) досвіду, чи відповідає освіта/рівень кваліфікації студентів/учнів, які закінчили освітні центри у сфері сільського господарства, потребам ринку праці/бізнесу?	11
Як Ви вважаєте, чи допомагає навчання у професійно-технічних навчальних закладах знайти роботу в аграрному секторі?	11
Чи сприяють професійно-технічні навчальні заклади/освітні центри у працевлаштуванні та наскільки це ефективно? Будь ласка, оцініть за шкалою від 1 до 5.	12
Оцініть за шкалою від 1 до 5 наскільки легко знайти роботу в сільськогосподарському секторі в цілому	12
Як Ви оцінюєте свої потреби в подальшому навчанні, щоб бути більш успішними у сфері сільського господарства?	12
Як Ви вважаєте, в якій сфері Вам потрібне додаткове навчання та вдосконалення знань/навичок, щоб бути успішним в аграрному секторі?	13
Які зміни Ви хотіли б запропонувати до навчальних програм/практичних занять в освітніх центрах, щоб забезпечити розвиток корисних навичок для сільськогосподарського сектору?	13
Які Ви можете перерахувати основні проблеми, пов'язані з ефективністю професійно-технічних навчальних закладів/освітніх центрів, які потребують подальшого покращення?	14
Висновки	15

Загальні відомості про дослідження

Тема дослідження: Оцінка існуючої ситуації у сфері регіональної професійної освіти в аграрному секторі в Україні

Дослідник: Громадська організація «Центр транскордонного співробітництва»

Місце проведення: 15 областей України (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська).

Час проведення: серпень-вересень 2018 року

Метод дослідження: експертне опитування

Спосіб формування вибірки: За анкетною №2 було опитано по 10 осіб з кожного регіону (5 студентів профільних професійно-технічних навчальних закладів, 5 спеціалістів, що працюють на сільськогосподарських підприємствах (не керівна ланка) та мають профільну освіту).

Кількість опитаних респондентів: 150 чол.

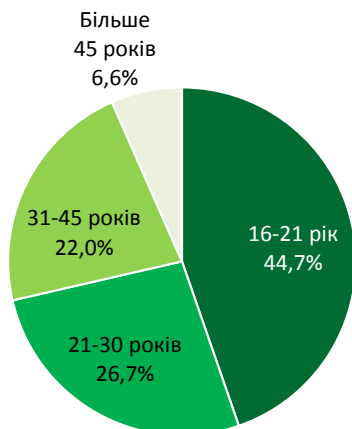
Обробка результатів дослідження: SPSS, MS Excel

Загальні відомості про респондентів

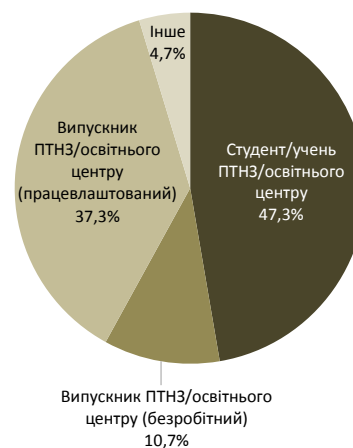
Географія дослідження

Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Одеська, Полтавська, Рівненська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, Чернігівська області України.

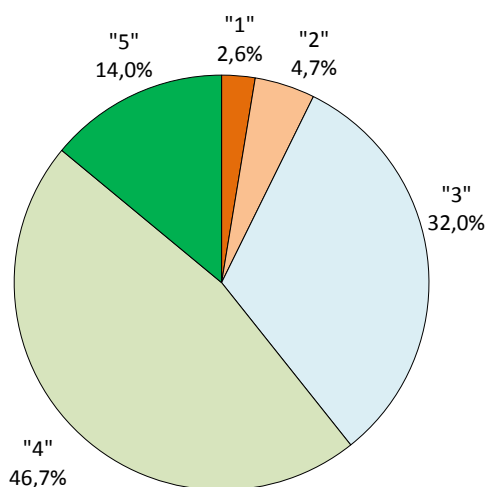
Розподіл респондентів за віком

Розподіл респондентів за статусом

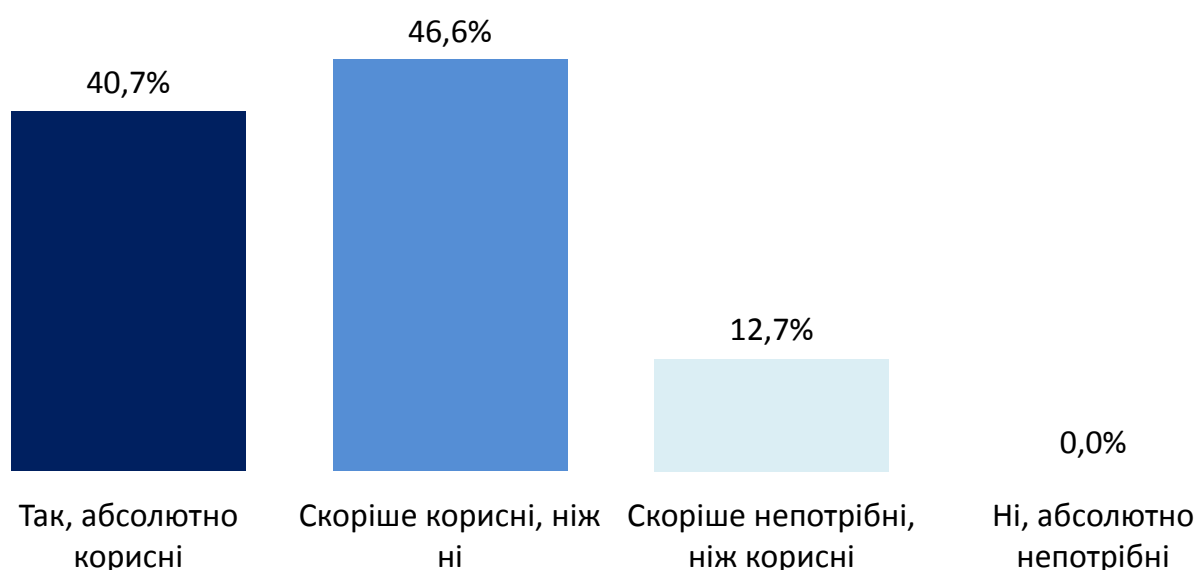

Як би Ви загалом оцінили рівень/якість освітніх програм у секторі сільського господарства, що надаються місцевими професійно-технічними навчальними закладами та освітніми центрами за шкалою від 1 до 5?¹

Абсолютна більшість учасників опитування надала найвищі оцінки рівню/якості освітніх програм у секторі сільського господарства, що надаються місцевими професійно-технічними навчальними закладами та освітніми центрами (сума оцінок «5» та «4» складає 60,7%). Ще третина респондентів (32,0%) виставила середню оцінку, а частка найбільш негативних суджень (оцінки «1» та «2») складає 7,3%.

Оцініть корисність теоретичних знань, отриманих в професійно-технічному навчальному закладі у процесі професійної підготовки

Загалом учасники опитування досить високо оцінюють якість теоретичних знань, отриманих в професійно-технічних навчальних закладах. Так, в абсолютній їх корисності переконані 40,7% респондентів, у переважній корисності – 46,6%. Тільки 12,7% опитаних вказали, що непотрібність знань переважала їх корисність.

Жоден опитаних не зазначив, що отримані теоретичні знання не мали ані найменшої корисності.

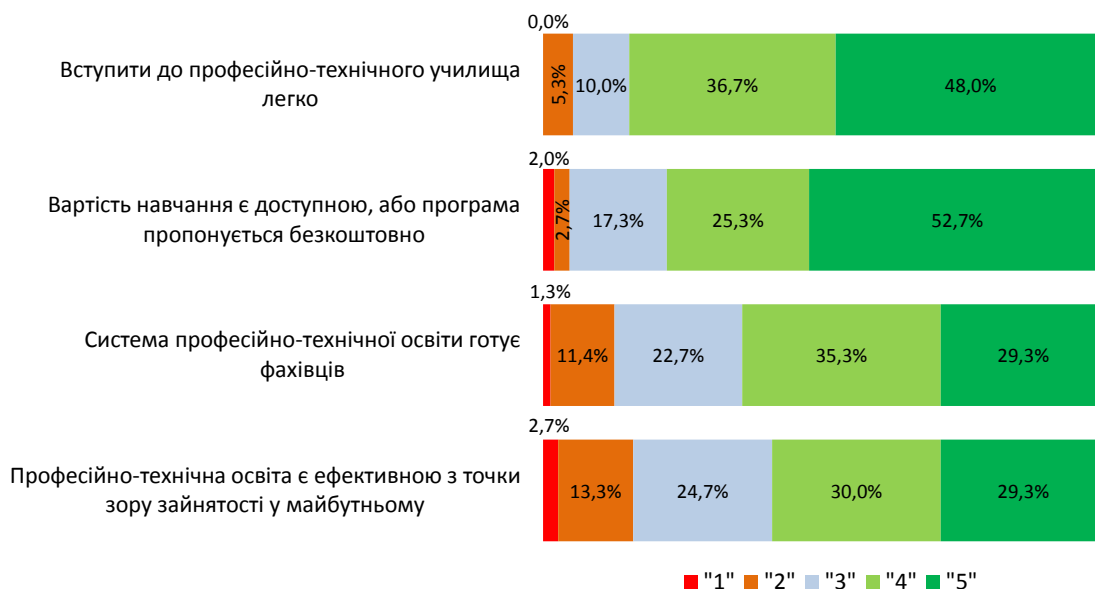
¹ де «5» - дуже добре, «1» - погано

Оцініть професійні програми та навчальний процес у закладі, де Ви навчалися або навчаєтесь, за шкалою від 1 до 5²

Загалом оцінки професійної програми та навчального процесу за запропонованими критеріями показали, що респонденти схильні досить високо оцінювати власні навчальні заклади. За всіма критеріями сума найвищих оцінок («5» та «4») перевищує 50%. Порівняно більше негативних відгуків отримав критерій, пов'язаний із практичними аспектами опанування спеціальності (сума балів «1» та «2» складає 23,3%).

Оцініть за шкалою від 1 до 5 ставлення до професійно-технічних навчальних закладів/навчальних центрів³

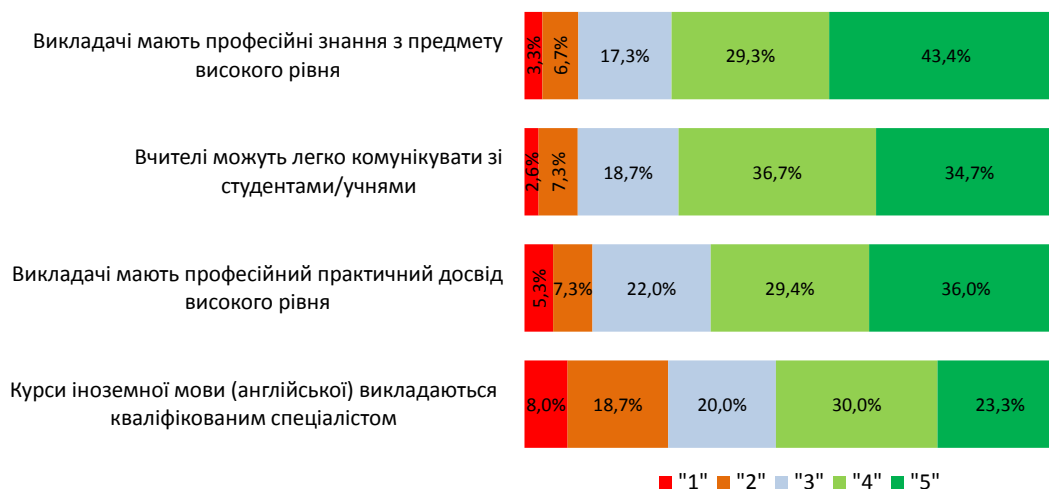

Загалом 84,7% опитаних погоджуються, що вступити до ПТУ легко. Також абсолютна більшість (78,0%) вказала на доступність навчання, а 64,6% схильні вважати, що система профтехосвіти готує фахівців. Порівняно менше позитивних оцінок («5» та «4») і порівняно більше негативних («1» та «2») отримало твердження про ефективність профтехосвіти з точки зору зайнятості у майбутньому.

² де «5» – цілком погоджуюсь, «1» – цілком не погоджуюсь

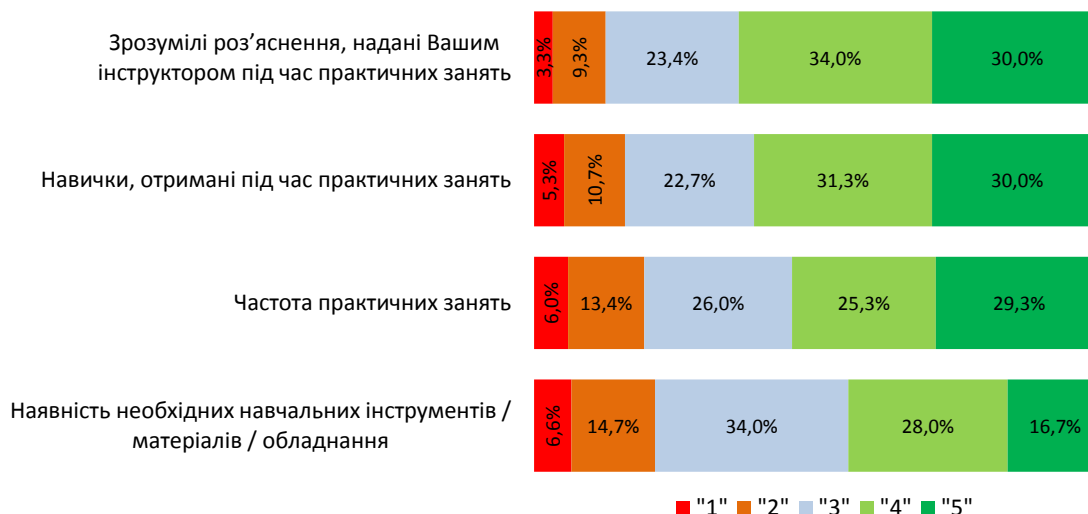
³ де «5» – цілком погоджуюсь, «1» – цілком не погоджуюсь

Оцініть за шкалою від 1 до 5 професіоналізм вчителів/викладачів професійно-технічних навчальних закладів/навчальних центрів, де Ви навчаєтесь (або навчались)⁴

За всіма запропонованими критеріями оцінки вчителів/викладачів професійно-технічних навчальних закладів/навчальних центрів отримано переважну більшість позитивних оцінок («5» та «4»). Учні високо оцінюють володіння викладачами професійними знаннями, їх комунікативні навички та практичний досвід. Порівняно більше негативних оцінок («1» та «2») має тезис про високу кваліфікацію викладачів англійської мови.

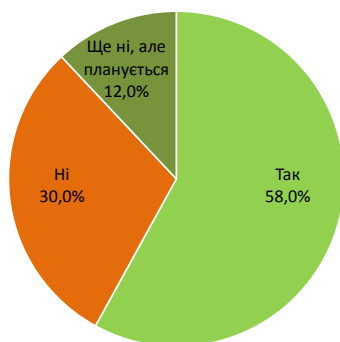
Оцініть за шкалою від 1 до 5 практичні заняття у професійно-технічних навчальних закладах/освітньому центрі, де Ви навчаєтесь або навчались⁵

В оцінках практичних занять порівняно більш проблемним аспектом опитані назвали брак необхідних навчальних інструментів та/або обладнання (сума негативних оцінок «1» та «2» – 21,3%). Порівняно більш позитивно оцінено роботу інструкторів під час практичних занять (сума балів «5» та «4» – 64,0%) та навички, отримані під час практичних занять (61,3%).

⁴ де «5» – цілком погоджуюсь, «1» – цілком не погоджуюсь

⁵ Від «5» – задоволені до «1» – не задоволені

Чи проходили Ви стажування/професійні тренінги під час навчання?

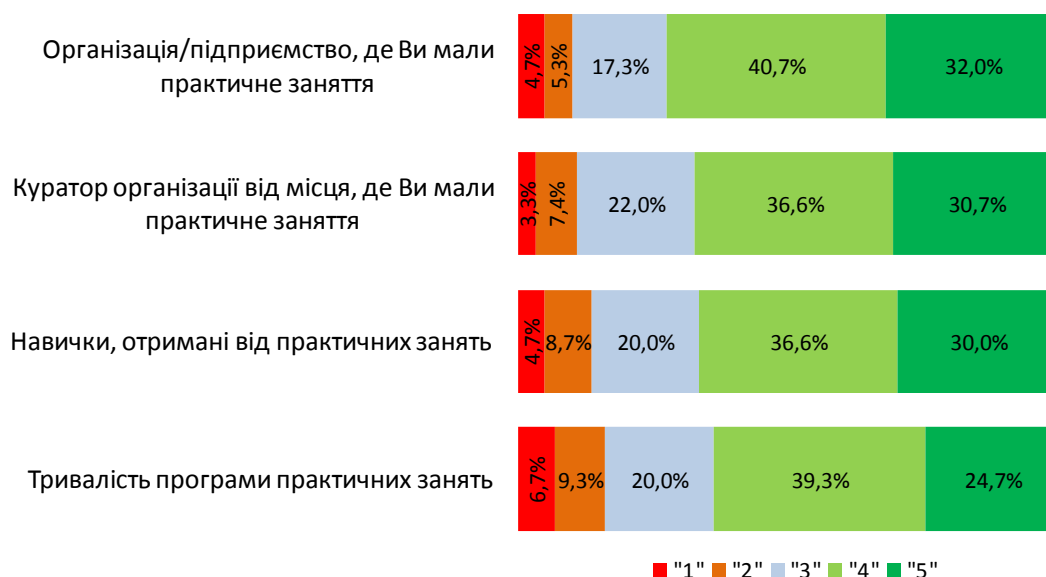
Стажування та професійні тренінги під час навчання проходили 58,0% респондентів, що 12,0% планують це зробити. Майже третина опитаних (30,0%) не проходили стажувань та тренінгів.

Якщо Ви відповіли «Так» на вищезазначене питання, будь-ласка, опишіть свій досвід стажувань

З тих, хто проходив стажування, назвали його корисним 47,3%; таким, що надало певний досвід, – 41,9%. Тільки кожен дев'ятий (10,9%) стверджував, що воно було просто формальністю і не надало практичного досвіду.

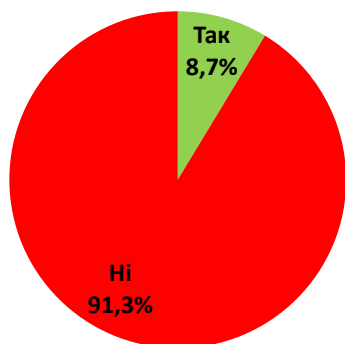
Оцініть за шкалою від 1 до 5 практичні заняття, організовані професійно-технічними навчальними закладами/освітніми центрами з компаніями-партнерами відповідно до вказаних критеріїв⁶

Респонденти абсолютною більшістю позитивно оцінюють всі аспекти практичних занять, організованих професійно-технічними навчальними закладами/освітніми центрами з компаніями-партнерами згідно запропонованих критеріїв.

⁶ Від «5» – задоволені до «1» – не задоволені

Чи брали Ви участь в будь-яких міжнародних програмах обміну (як під час навчання, так і після закінчення навчання)?

В міжнародних програмах обміну брав участь тільки один з одинадцяти респондентів (8,7%).

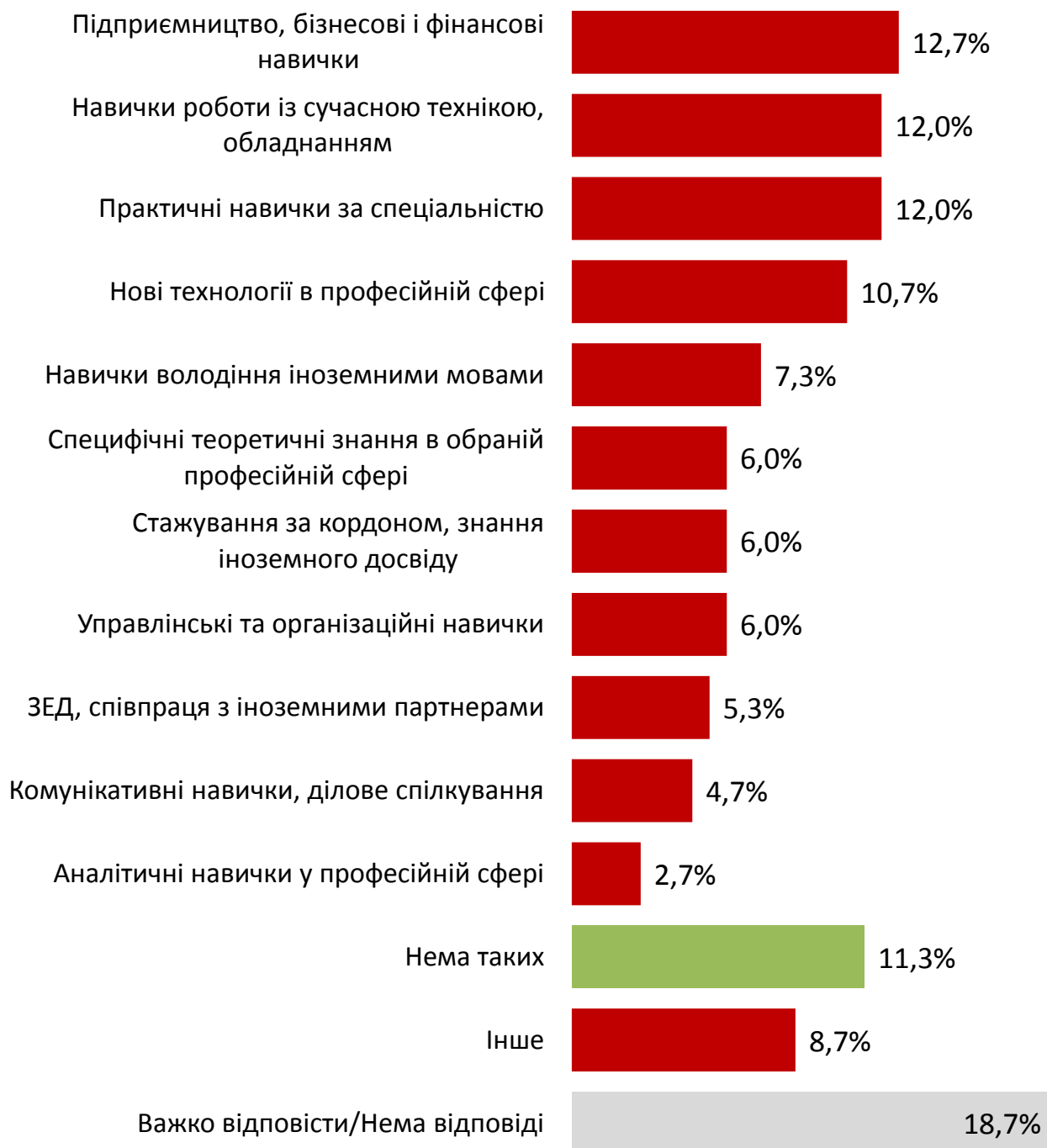
Яким найбільш корисним речам Ви навчилися в професійно-технічному навчальному закладі/освітньому центрі?

Найбільш корисними речами, яким учні навчилися в професійно-технічному навчальному закладі/освітньому центрі, називалися:

- практичні навички за спеціальністю (26,7%);
- теоретичні знання (22,0%);
- комунікативні навички (18,0%) та
- відповідальність, працелюбність і дисципліна (16,0%).

Назвіть професійні навички у сфері сільського господарства, які вважаються важливими, але частково або взагалі не передбачені професійно-технічним навчальним закладом/освітнім центром

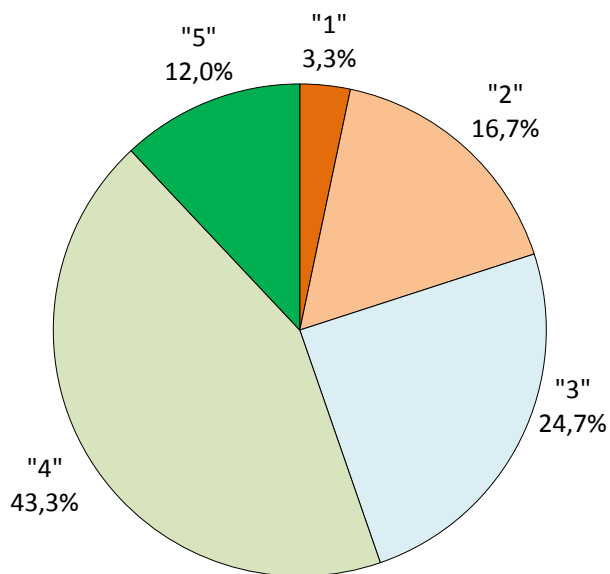

Серед професійних навичок у сфері сільського господарства, які вважаються важливими, але частково або взагалі не передбачені професійно-технічним навчальним закладом/освітнім центром, респонденти найчастіше згадували:

- підприємництво, бізнес та фінансові навички (12,7%);
- навички роботи із сучасною технікою, обладнанням (12,0%);
- практичні навички за спеціальністю (12,0%);
- новітні технології у професійній сфері (10,7%).

На основі Вашого (або Ваших знайомих) досвіду, чи відповідає освіта/рівень кваліфікації студентів/учнів, які закінчили освітні центри у

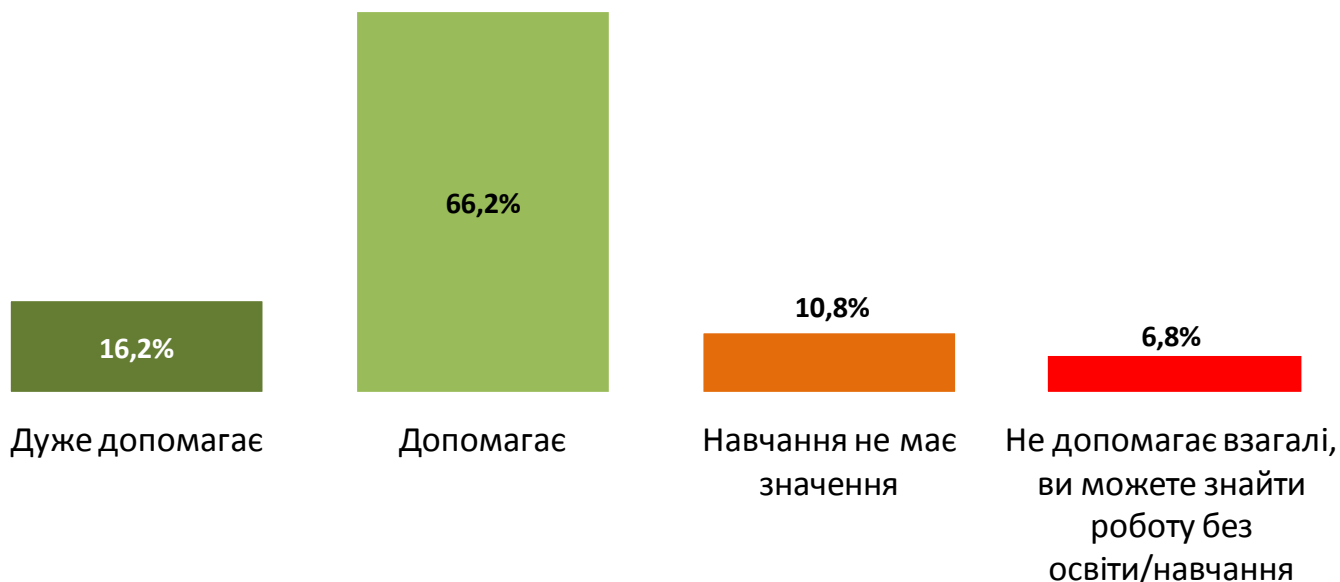
сфері сільського господарства, потребам ринку праці/бізнесу?⁷

складає 20,0%.

Більшість учнів, виходячи із власного досвіду, вважає, що відповідність рівня кваліфікації випускників освітніх центрів потребам ринку праці та бізнесу є досить високою (кількість оцінок «5-повністю відповідають» та «4 – відповідають» складає 55,3%). Четверть опитаних (24,7%) оцінили цю відповідність на «3» за 5-більшою шкалою. Сума часток відповідей з оцінками «1 – не відповідають» та «2 – слабо відповідають»

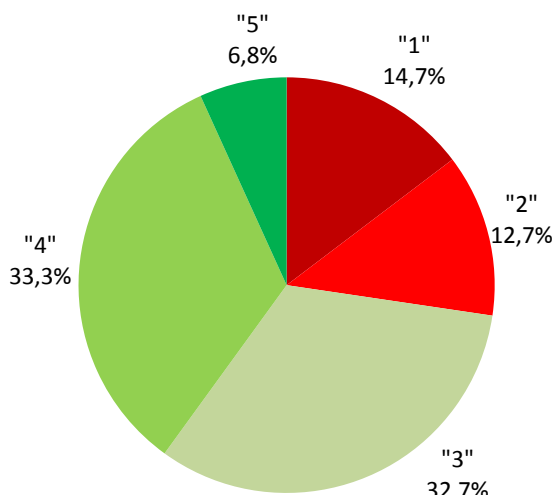
Як Ви вважаєте, чи допомагає навчання у професійно-технічних навчальних закладах знайти роботу в аграрному секторі?

82,4% опитаних учнів переконані, що навчання у професійно-технічних навчальних закладах допомагає з пошуком роботи в аграрному секторі. 10,8% опитаних учнів зазначили, що для пошуку роботи в сільському господарстві навчання не має значення, а кожен п'ятнадцятий (6,8%) певен, що можна знайти роботу і без освіти.

⁷Оцініть за шкалою від 1 до 5, де «5» – повністю відповідають, «1» – не відповідають

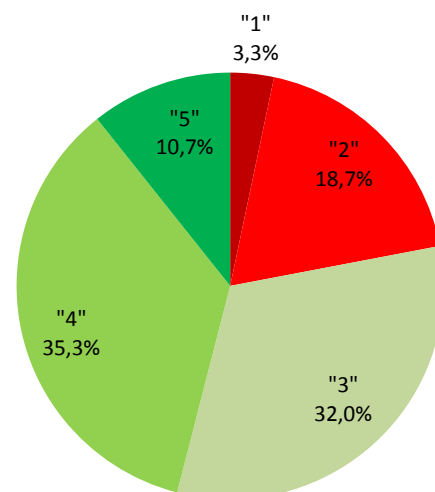
Чи сприяють професійно-технічні навчальні заклади/освітні центри у працевлаштуванні та наскільки це ефективно? Будь ласка, оцініть за шкалою від 1 до 5.⁸

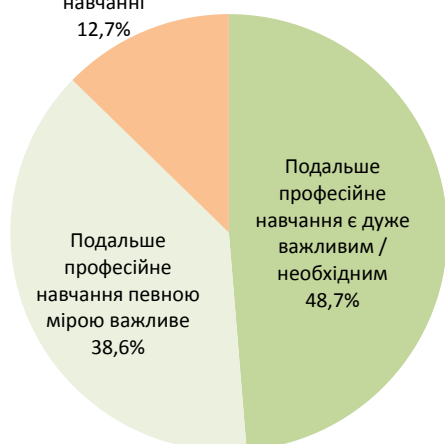
Високі оцінки професійно-технічним навчальним закладам/освітнім центрам щодо сприяння у працевлаштуванні надали 40,1% опитаних, а 27,4% оцінили таке сприяння за найнижчими балами. Ще третина (32,7%) виставила середню оцінку.

Оцініть за шкалою від 1 до 5 наскільки легко знайти роботу в сільськогосподарському секторі в цілому⁹

Загалом респонденти позитивно налаштовані щодо перспектив пошуку роботи в сільськогосподарському секторі. 46,0% певні, що не матимуть проблем із пошуку роботи (оцінки «5» та «4»). Частка їх опонентів (оцінки «1» та «2») складає 22,0%, тобто таких респондентів у 2,1 менше. Ще третина учасників опитування (32,0%) виставила по цьому питанню середню оцінку («3»).

Немає необхідності в подальшому професійному навчанні
12,7%

професійних знань.

Як Ви оцінюєте свої потреби в подальшому навчанні, щоб бути більш успішними у сфері сільського господарства?

У безумовній важливості подальшого продовження професійного навчання переконані 48,7% опитаних учнів, ще 38,6% респондентів називають продовження навчання певною мірою важливим. Тільки кожен восьмий учасник опитування (12,7%) не бачить необхідності у подальшому здобутті

⁸ Де «5» - так, дуже сприяють, «1» - ні, не сприяють взагалі

⁹ Від «5» - дуже просто до «1» - дуже важко

Як Ви вважаєте, в якій сфері Вам потрібне додаткове навчання та вдосконалення знань/навичок, щоб бути успішним в аграрному секторі?¹⁰

Всі запропоновані теми додаткового навчання були відчутно затребуваними серед респондентів. Порівняно більш вагомим для успішності в аграрному секторі називалася необхідність вивчення іноземних мов (сума оцінок «5» та «4» - 72,7%), а порівно менш цікавими виявилися знання і навички у сфері маркетингу та збуду (60,0%).

Які зміни Ви хотіли б запропонувати до навчальних програм/практичних занять в освітніх центрах, щоб забезпечити розвиток корисних навичок для сільськогосподарського сектору?

70,0% опитаних учнів хотіли б збільшити практичний компонент у навчанні. Також високо оцінена доцільність внесення у навчальні програми питань поліпшення системи консультування та допомоги із працевлаштуванням (47,3%), набуття мовних

¹⁰ Оцінки за шкалою від 1 до 5, де «5» - найбільш потрібне, «1» - найменше потрібне

навичок (44,7%) та специфічних навичок, пов'язаних із розвитком сільського господарства (40,0%)

Які Ви можете перерахувати основні проблеми, пов'язані з ефективністю професійно-технічних навчальних закладів/освітніх центрів, які потребують подальшого покращення?

На думку учасників опитування, найбільш гострими проблемами, пов'язаними із ефективністю професійно-технічних навчальних закладів/освітніх центрів, які потребують подальшого покращення, є:

- застаріла навчальна база та відсутність необхідних навчальних матеріалів (28,0%);

- брак практичних занять (16,7%);

- непрофесійні та немотивовані викладачі (14,7%);

- невідповідність навчальної програми потребам сучасного ринку праці та агробізнесу (12,7%);

- неналежне фінансування освітніх закладів (10,7%).

Висновки

Загалом студенти та випускники професійно-технічних навчальних закладів та освітніх центрів схильні лояльно ставитися до них.

Абсолютна більшість учасників опитування надала найвищі оцінки рівню та якості освітніх програм у секторі сільського господарства, досить високо оцінила якість теоретичних знань, отриманих в професійно-технічних навчальних закладах. Респонденти зазначають відсутність бар'єрів при вступі до ПТУ, прийнятний рівень витрат на навчання, переважну фаховість викладацьких кадрів. Більшість учнів, виходячи із власного досвіду, вважає, що відповідність рівня кваліфікації випускників освітніх центрів потребам ринку праці та бізнесу є досить високою.

Попри згоду з тезою про належність фахової підготовки, опитані звертають увагу на наявність певних ускладнень при працевлаштуванні випускників. Однак, при цьому понад 80% учасників опитування переконані, що навчання у професійно-технічних навчальних закладах допомагає з пошуком роботи в аграрному секторі. Значну роль у працевлаштуванні відіграє і сприяння у пошуку роботи з боку професійно-технічних навчальних закладів та освітніх центрів.

Найбільше критичних відгуків щодо роботи професійно-технічних навчальних закладів та освітніх центрів з боку респондентів отримала практична складова навчання. Так, студенти та випускники акцентували увагу на проблемі відсутності необхідних навчальних інструментів та/або обладнання (зокрема, сучасного), обмеженої кількості навчальних годин на практичні заняття. Загалом з боку респондентів існує потужний запит на збільшення практичного компоненту навчання з акцентом на опанування сучасних агротехнологій та техніки.

Важливо відзначити, що практичні навички за спеціальністю є найбільш часто згадуваними зисками від професійно-технічного навчання. 90% учасників опитування, що проходили виробничу практику, назвали її корисною з точки зору отримання досвіду. Тому при формулюванні проблем щодо ефективності системи профтехосвіти найчастіше згадуються питання, пов'язані із набуттям практичних навичок: брак практичних занять, застаріла матеріальна база і навчальні програми, неналежне фінансування освітніх закладів, брак програм обміну і стажування.

Майже 90% респондентів для забезпечення власної успішності у сфері сільського господарства потребують подальшого навчання. При цьому пріоритетними темами називається знання іноземних мов, специфічні технологічні знання в сфері агробізнесу, фінансові та управлінські навички.